

Kynheilbrigði unglunga

Sóley S. Bender, dósent

Kynheilbrigði

Kynheilbrigði á við um **kynlíf** og **frjósemi**.
Það höfðar til samspils líkamlegra, andlegra,
félagslegra og tilfinningalegra þátta.

Kynlífsheilbrigði

(Sexual health)

- Frjáls tjáning tilfinninga og skoðana
- Gefandi og styrkjandi samskipti
- Kynlífsréttur viðurkenndur

Kynlíf sem stuðlar að vellíðan einstaklingsins

Frjósemisheilbrigði

(Reproductive health)

- Vernda frjósemina
 - Varast t.d. kynsjúkdóma
- Stjórnun frjóseminnar
 - Takmarka barneign þegar það á við

Kynheilbrigði unglinga: Rannsóknarviðfangsefni

Fyrri rannsóknir:

- Kynfræðsla
- Unglingsmæður

Doktorsverkefni:

- Tíðni fæðinga, fóstur-eyðinga og þungana
- Kynheilbrigðisþjónusta (Kynhegðun)
- Notkun getnaðarvarna
- Ráðgjöf um getnaðarv.
- Ákvörðun um barneign

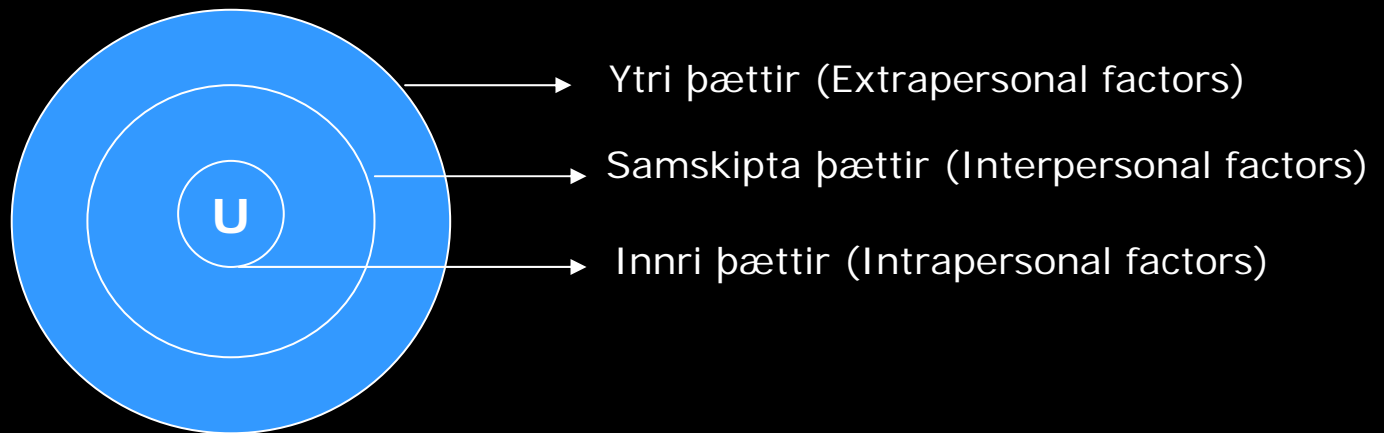
Framtíðarrannsóknir:

- Eftirfylgni landskönnunar
- Fjölbjóðleg könnun International Sexuality Description Project 2 (ISDP-2)

Rannsóknarverkefni: Doktorsnám

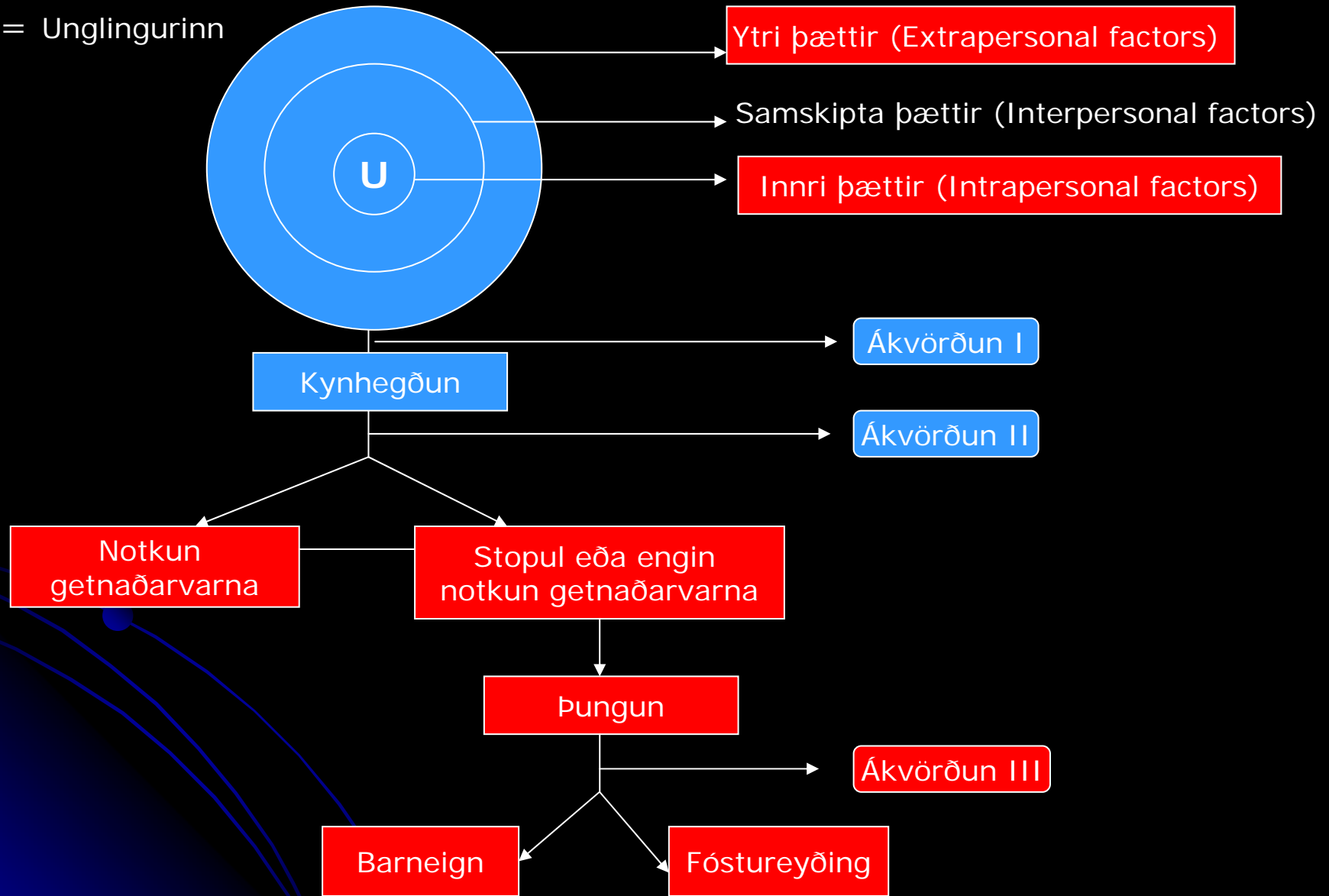
- Faraldsfræðileg rannsókn á tíðni fæðinga, fóstureyðinga og þungana meðal unglingsstúlkna 1976-2002/2004 borið saman við Norðurlönd
- Landskönnun meðal unglinga um viðhorf til kynheilbrigðisþjónustu, kynhegðun og notkun getnaðarvarna
- Mat á árangri ráðgjafar um getnaðarvarnir fyrir konur sem fara í fóstureyðingu, með tilraunasniði
- Eigindleg rannsókn á ákvörðun unglingsstúlkna um barneign

Þunganir unglingsstúlkna: Áhrifapættir

Hugmyndafræðilegur rammi um þunganir unglingsstúlkna

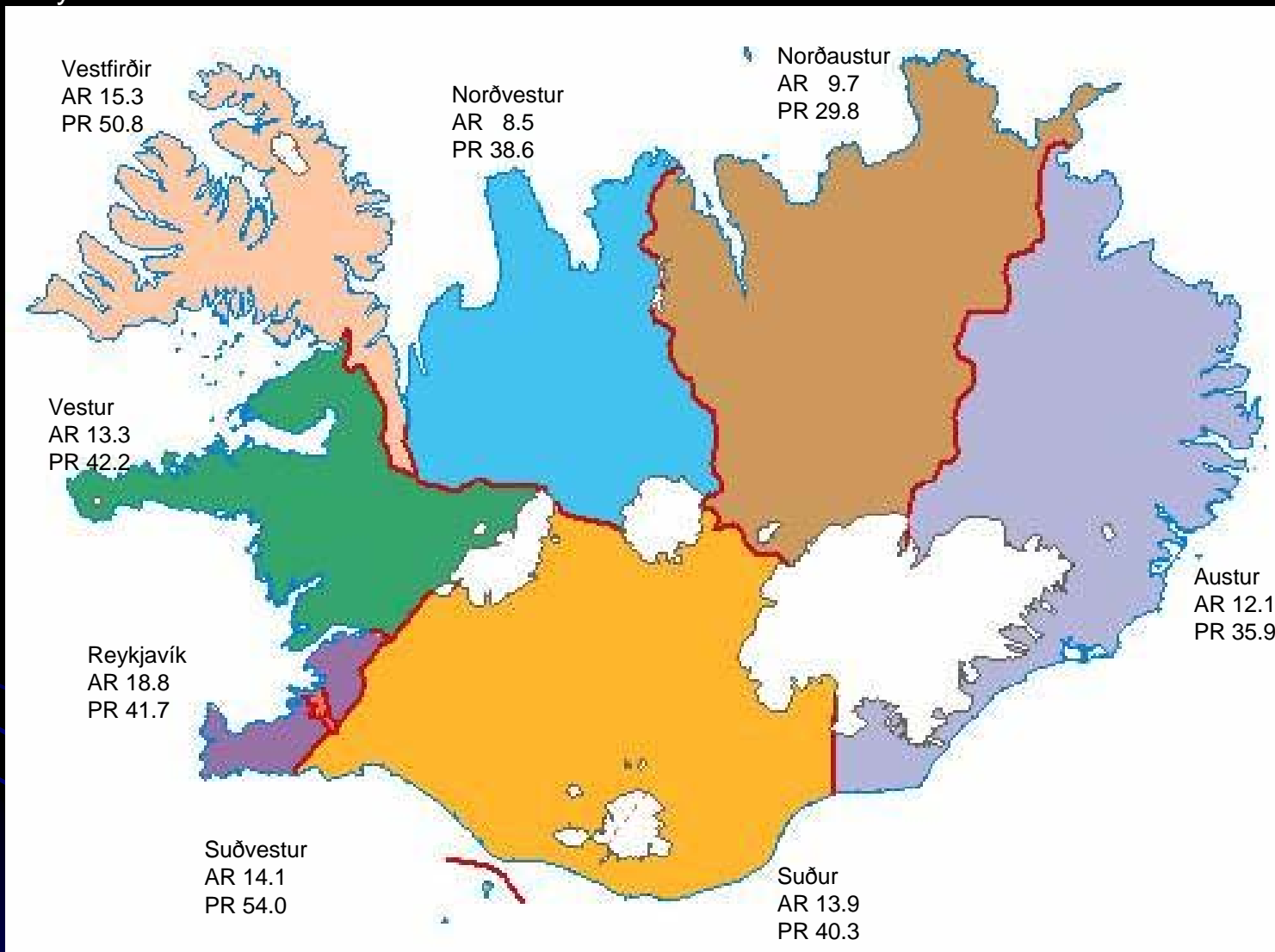
U = Unglingurinn

Rannsóknaspurningar

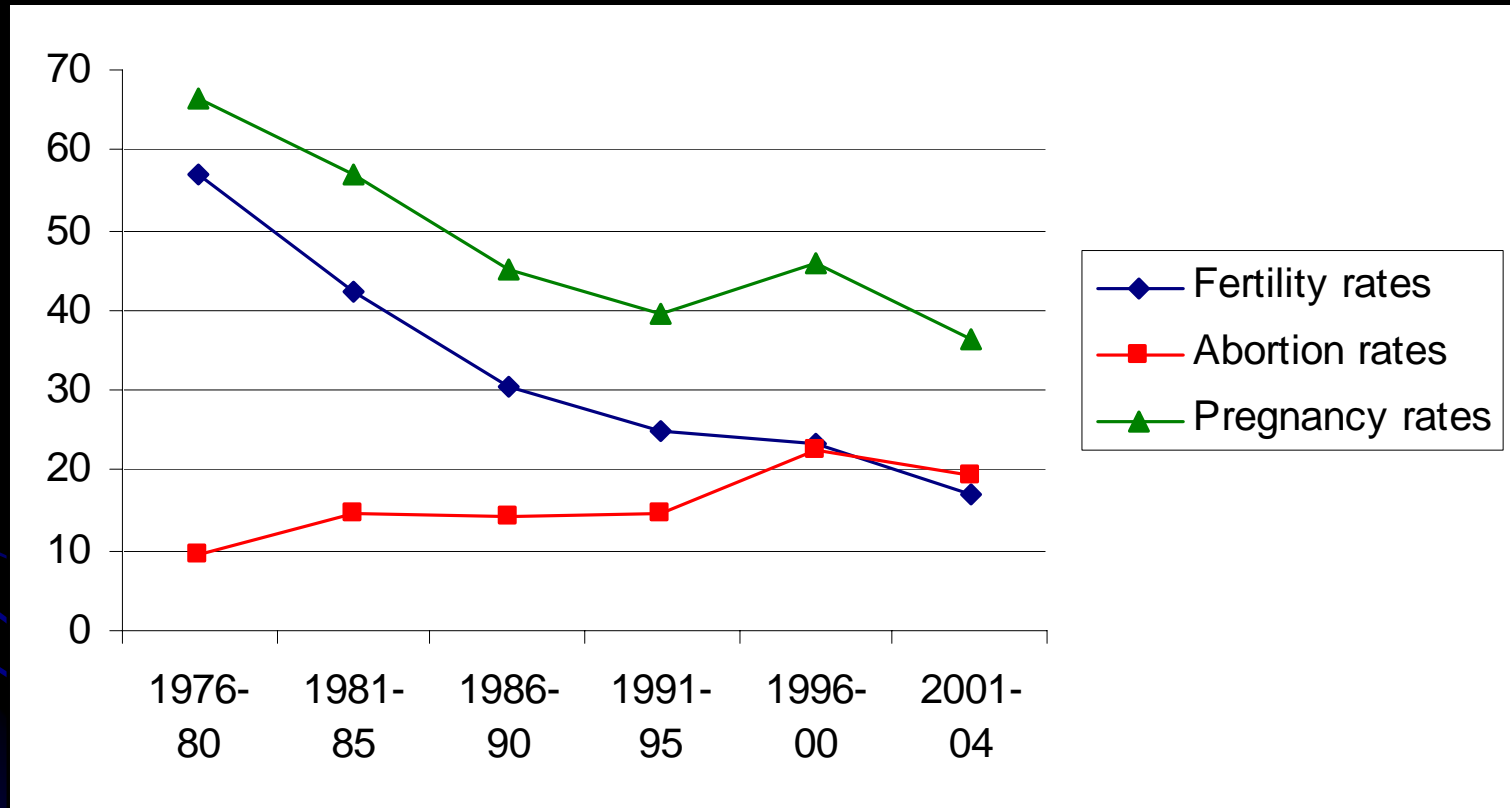
- Hver er tíðni fæðinga, fóstureyðinga og þungana meðal unglingsstúlkna hér á landi?
- Hver er þessi tíðni miðað við önnur Norðurlönd?

AR= Abortion rates
PR= Pregnancy rates

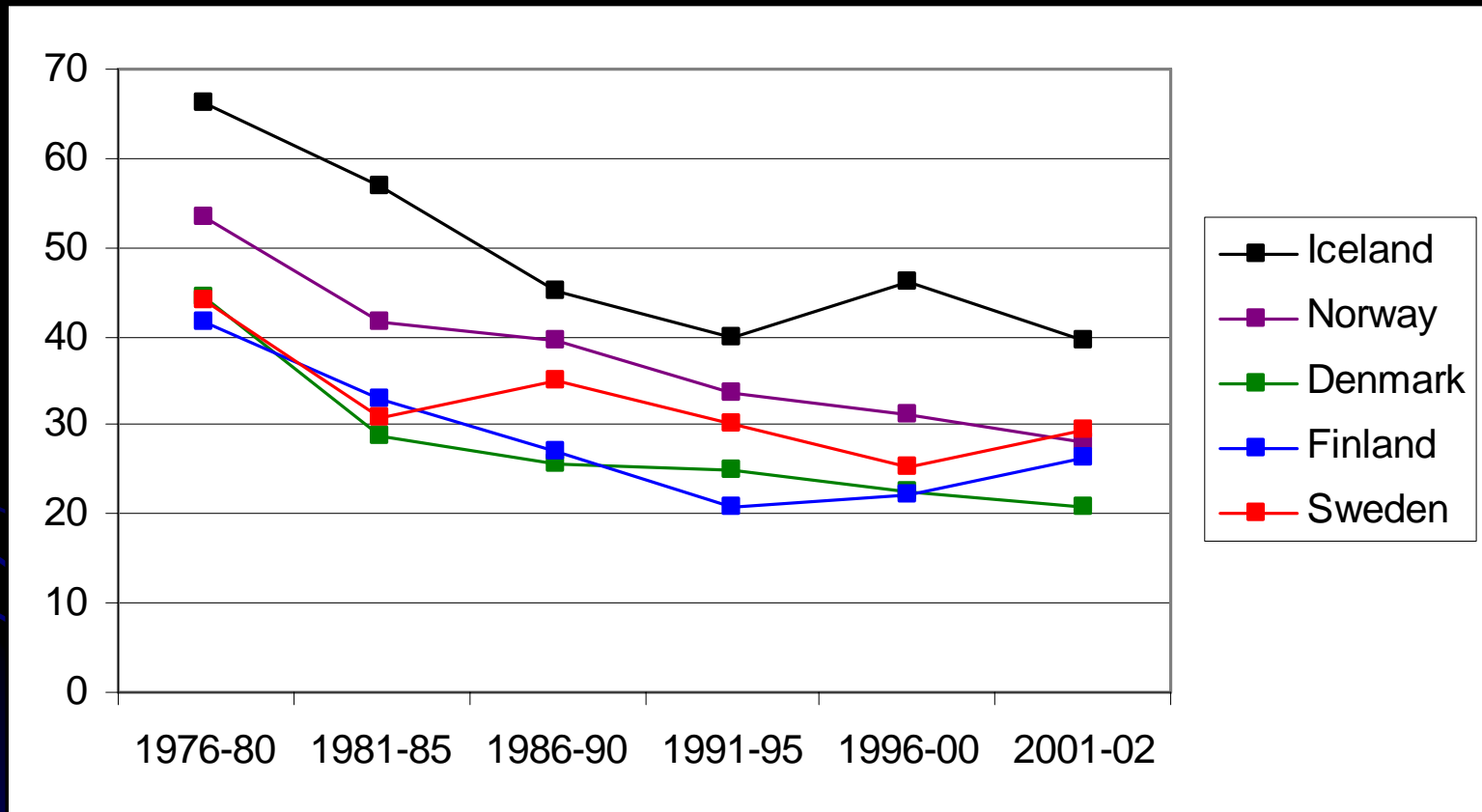

Svæðisbundin meðaltíðni fóstureyðinga og þungana meðal 1000 kvenna á Íslandi, 15-19 ára, árin 1990-1997. Mynd er birt með leyfi Landmælinga Íslands. Leyfi no. L05060021

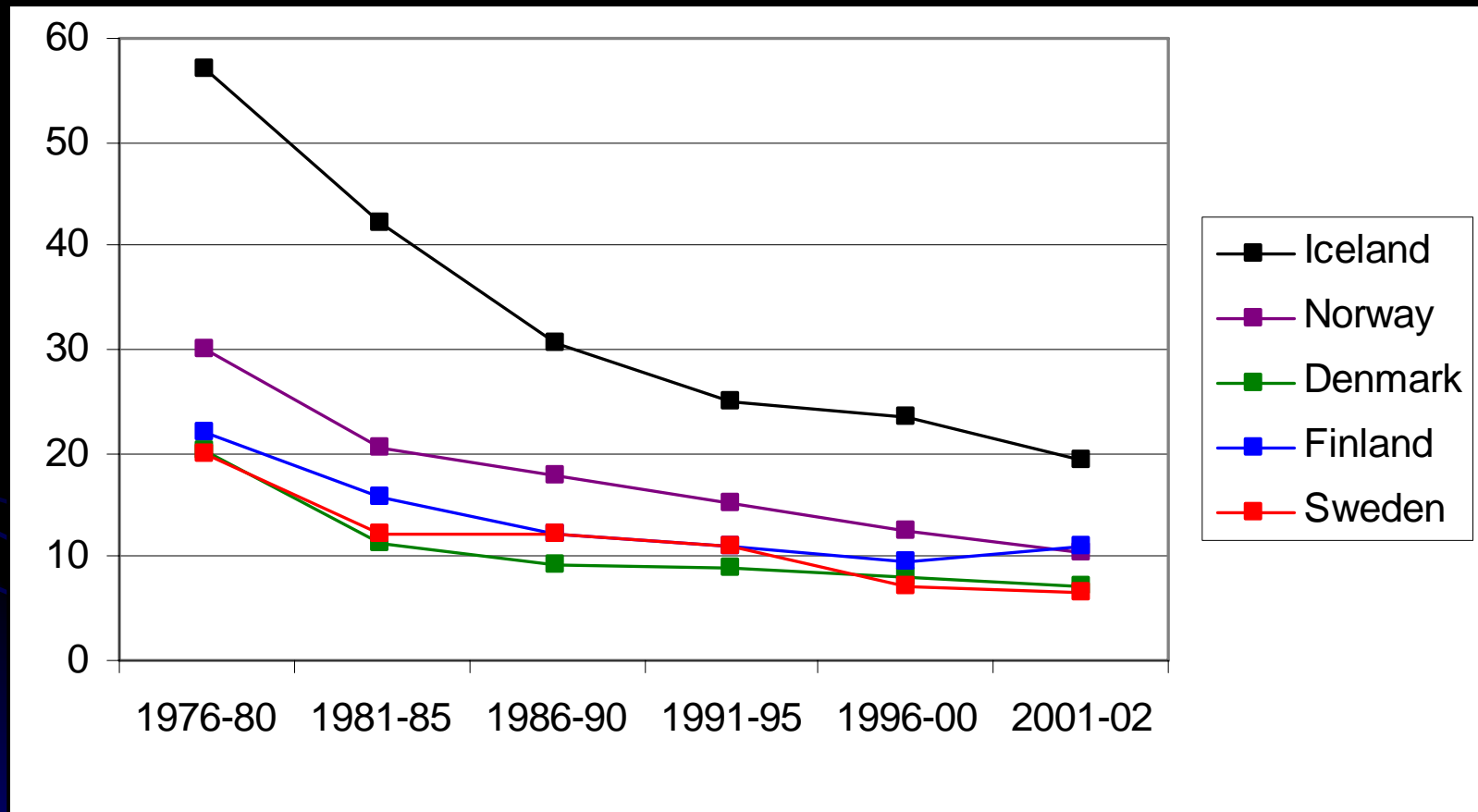
Tíðni fæðinga, fóstureyðinga og þungana meðal íslenskra unglingsstúlkna 15-19 ára á tímabilinu 1976-2004

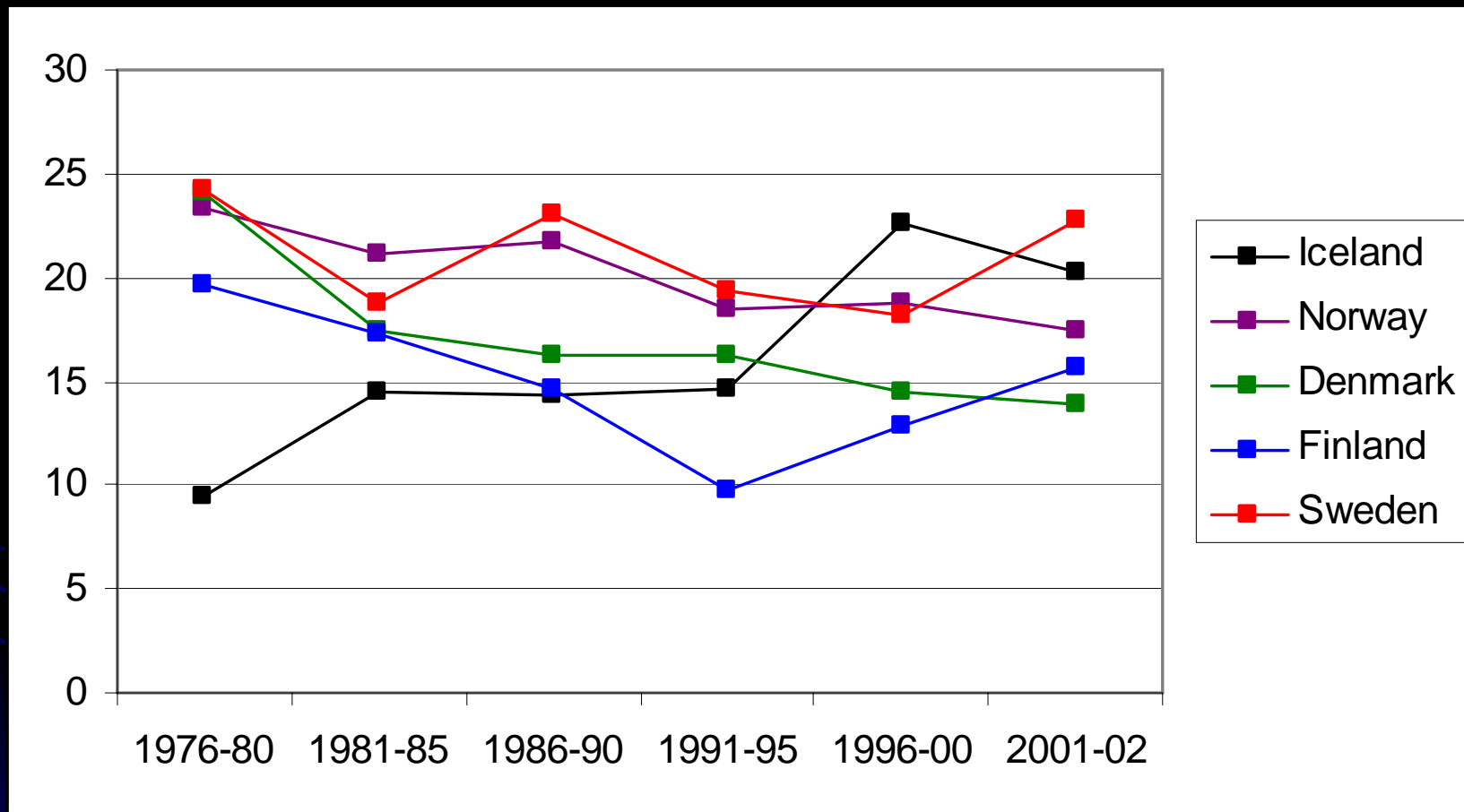
Tíðni þungana meðal unglingsstúlkna 15-19 ára á fimm Norðurlöndum á tímabilinu 1976-2002

Tíðni fæðinga meðal unglingsstúlkna 15-19 ára á fimm Norðurlöndum á tímabilinu 1976-2002

Tíðni fóstureyðinga meðal unglingsstúlkna 15-19 ára á fimm Norðurlöndum á tímabilinu 1976-2002

Rannsóknaspurningar

- Hversu margir nota getnaðarvörn við fyrstu kynmök?
- Hafa skoðanir unglinga áhrif á notkun getnaðarvarna?
- Geta aðrir áhrifaþættir en skoðanir unglinga haft áhrif á notkun getnaðarvarna?
- Er munur á þessum skýringarþáttum út frá kynjum?

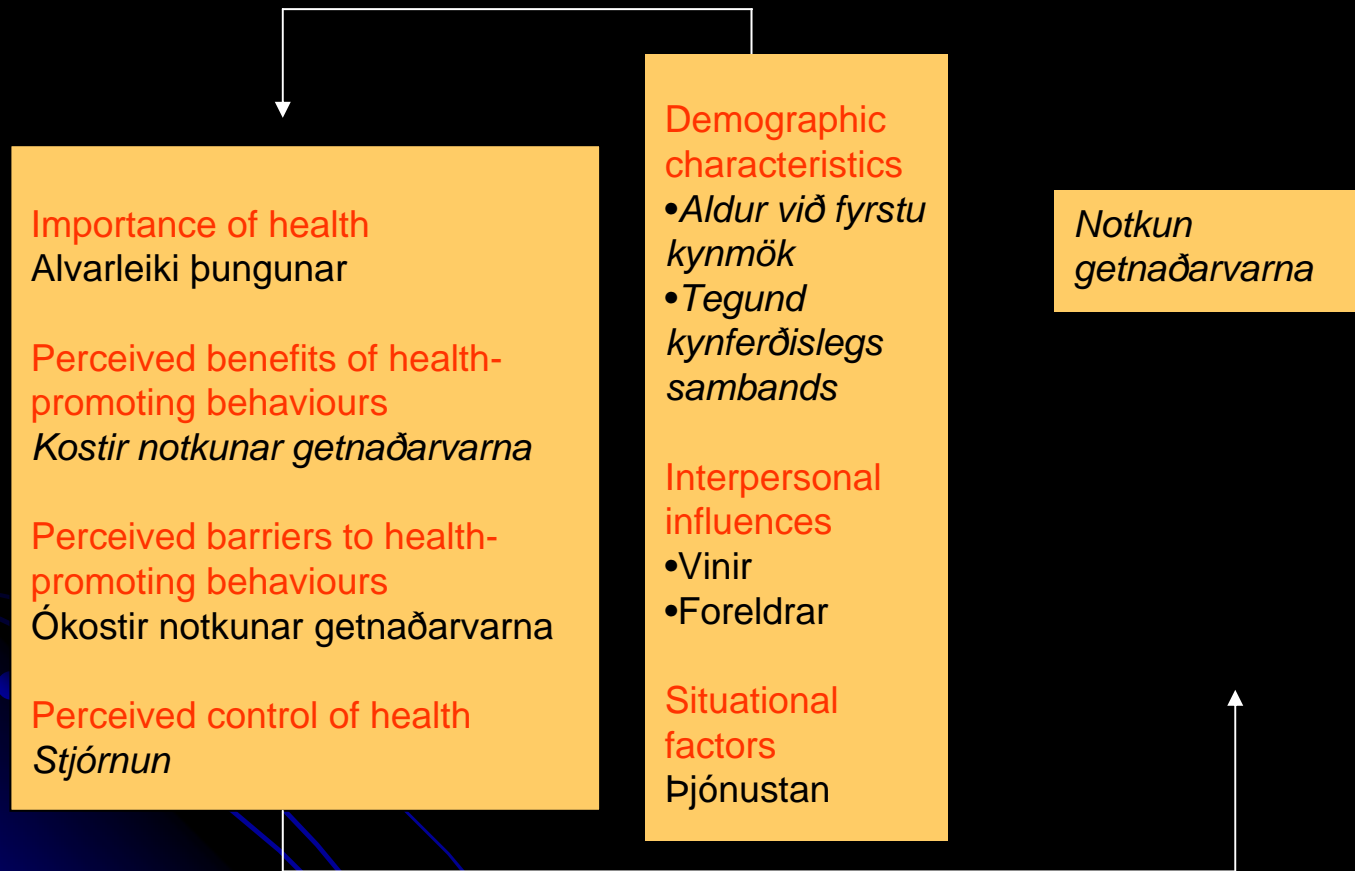
Notkun getnaðarvarna við fyrstu samfarir eftir kynjum

	Piltar %	Stúlkur %
Við fyrstu kynmök	58	59
Tegund getnaðarvarna		
Smokkur	75	80
Samsett getnaðarvarnapilla	10	7

Cognitive-perceptual factors

Modifying factors

Participation in healthpromoting behavior

Adopted items of Pender's Health Promotion Model used in this study. Birt með leyfi Nola Pender, 2005.

Skoðanir unglinga á kynlífi, þungun og notkun getnaðarvarna eftir kynjum

		Stúlkur	Piltar	
	Kynjam.* %	Mean	Mean	p
I. Alvarleiki þungunar				
•Óráðgerð þungun mundi vanda mér verulegum vanda	10	3.9	4.2	.006
•Barneign er of stórt verkefni fyrir mig núna	8	3.9	4.1	.050
II. Kostir notkunar getnaðarvarna				
•Mikilvægt að þekkja kynlífsfélaga vel áður en maður hefur kynmök	28	4.1	3.5	.000
•Það er lítið mál að fara til læknis til að fá getnaðarvarnir	38	3.9	3.3	.000
III. Stjórnun				
Oft er nóg að treysta á heppnina	6	1.5	1.9	.000
IV. Ókostir notkunar getnaðarvarna				
•Það þarf kjark til að kaupa smokka	6	2.6	2.2	.000
•Notkun smokka dregur úr kynferðislegri ánægju	12	3.3	3.6	.001

	Kynjam. %	Stúlkur Mean	Piltar Mean	p
V. Áhrif vina				
•Flestum vina minna finnst auðvelt að nota getnaðarvarnir	14	4.2	3.8	.000
•Flestir vina minna hafa haft kynmök	9	4.5	4.2	.000
•Margir vina minna hafa farið til læknis til að fá getnaðarvarnir	51	3.6	2.5	.000
VI. Áhrif foreldra				
•Foreldri mitt vill að ég noti getnaðarvörn	10	4.1	3.8	.000
•Foreldrar mínir vita að ég nota getnaðarvarnir	21	4.1	3.6	.000
•Mér finnst auðvelt að ræða við foreldra mína um getnaðarvarnir	12	3.1	2.9	.007
•Það er auðveldar að nota getnaðarvarnir þegar að foreldrar vita af því	22	3.1	2.7	.000

Vitsmunalegir skynjunarþættir

(Cognitive perceptual factors)

Niðurstöður úr logistic regression analysis:

- **Alvarleiki þungunar**
 - Bæði stúlkur og piltar voru líklegri að nota getnaðarvarnir ef þeim fannst barneign vera alvarlegt mál.
- **Skynjaðir kostir heilbrigðishvetjandi hegðunar**
 - Stúlkur voru síður líklegar að nota getnaðarvarnir þó þeim þætti lítið mál að fara til læknis til að fá getnaðarvarnir. Ekki marktækt hjá piltum.
- **Skynjaðir ókostir heilbrigðishvetjandi hegðunar**
 - Bæði stúlkur og piltar voru líklegri að nota getnaðarvarnir ef þeim fannst ekki erfitt að gera ráðstafanir með notkun getnaðarvarna.
- **Skynjuð stjórnun á heilbrigði**
 - Stúlkur voru næstum nífalt líklegri að nota getnaðarvarnir ef þær trúðu ekki á að treysta á heppnina. Ekki marktækt hjá piltum.

Áhrifapættir

(Modifying factors)

- **Bakgrunnspættir**

- Aldur við fyrstu kynmök
 - Stúlkur rúmlega fimmfalt líklegri að nota getnaðarvarnir ef þær voru 17 ára eða eldri þegar þær byrjuðu að stunda kynmök. Ekki marktækt hjá piltum.
- Tegund kynferðislegs sambands
 - Stúlkur sem voru á föstu voru rúmlega tvöfalt líklegri að nota getnaðarvarnir en þær sem ekki voru í sambandi. Ekki marktækt hjá piltum.

- **Áhrif frá öðrum**

- Vinir
 - Kom hvorki marktækt fram hjá stúlkum né piltum.
- foreldrar
 - Stúlkur voru tvöfalt líklegri að nota getnaðarvarnir ef foreldrar vissu af því að þær væru að nota getnaðarvarnir.

Þættir sem skýra notkun getnaðarvarna

- **Stúlkur** voru líklegri að nota getnaðarvarnir:
 - Í föstu sambandi
 - Eldri þegar að byrjuðu að hafa kynmök
 - Mátu getnaðarvarnaþjónustu góða
 - Töldu barneign vera mikið mál
 - Trúðu ekki á heppnina
 - Fannst ekki erfitt að gera ráðstafanir með notkun getnaðarvarna
 - Áttu foreldra sem vissu um notkun þeirra á getnaðarvörnum
- **Piltar** voru líklegri að nota getnaðarvarnir:
 - Töldu barneign vera mikið mál
 - Fannst ekki erfitt að gera ráðstafanir með notkun getnaðarvarna

Aðrar mikilvægar niðurstöður

- Byrja snemma að hafa kynmök (15,4 ára)
- Fæstir unglingar hafa ætlað sér þungun á unga aldri
- Vilja geta sótt kynheilbrigðisþjónustu
- Unglingsstúlkur eru markvissari í notkun getnaðarvarna eftir fóstureyðingu en þær sem eldri eru

Hugleiðingar

- Eru þunganir unglingsstúlkna þeirra vandamál?
- Hvers vegna eru þunganir unglingsstúlkna mun algengari hér en á öðrum Norðurlöndum?
- Hvað með unglingsstráka?

Hvers konar aðgerða er þörf?

- Margir þurfa að vinna saman
- Vinna þarf markvisst forvarnastarf sem er viðvarandi en ekki tímabundið
- Mennta þarf þá sem eiga að vinna við þennan málaflokk

Hvers konar aðgerða er þörf?

- **Forvarnir**
 - **Kynfræðsla unglunga**
 - Styrkja sjálfsmynd unglunga
 - Vinna með viðhorf unglunga
 - Styrkja þau í tjáskiptum
 - Kynfræðsla foreldra
 - Kynfræðsla samfélagsins (fjölmiðlar)
 - **Kynheilbrigðisþjónusta**

Alhliða kynfræðsluefni

- Kynfræðsla: Lífsgildi og ákvarðanir
(Human Sexuality: Values and Choices)
 - Handbók fyrir kennara
 - Handbók fyrir foreldra
 - Myndband (120 mín)

Ætlað efstu bekkjum grunnskólans

Takk fyrir